

Як виникли Карпати (легенда)

Автор Невідомий

Колись на нашій землі була величезна рівнина, кінця-краю якій не було видно, укрита шовковистими травами, вічнозеленими смереками та ялинами, могутніми буками і яворами, берестами й тополями. Долиною текли потічки та річки, багаті на форель та іншу дрібну й велику рибу.

Володарем долини був велетень Силун. Коли він ішов, від його кроків здригалася земля. Розповідають, що Силун добре розумівся на ґаздівстві, мав безліч усякої худоби. Череди корів і волів, отари овець, табуни коней, стада буйволів і свиней паслися на толоках, бродили лісами.

А птиці!.. Тисячі качок і гусей плавали в ставках, багато курей кудкудакали на фермах.

Цей ґазда жив у прекрасному палаці: з білого мармуру, з високими шпилями, які сягали аж до хмар. Палац був вибудований на ґруночку*, насипаному людськими руками. Було там стільки кімнат, що легко можна було заблудитися, а в помешканні — добра всякого! Уночі Силун спав у золотій колісці, вистеленій дорогими килимами. А вдень звик відпочивати в срібленому кріслі. На широкій долині слуги обробляли землю, вирощували хліб, за худобою доглядали, птицю годували.

Люди мучилися, від зорі до зорі трудилися, багатство примножували, та не собі, а Силунові. Слуги й служниці жили не в палаці, а далеко від нього, у дерев'яних зрубках і землянках. Не хотів господар, щоб у світлицях смерділо гноєм чи людським потом. Ні чоловіки, ні жінки, ні літні люди, ані молодь не сміли покидати маєток Силуна й іти шукати іншої роботи, мусили жити й умирати кріпаками.

Поміж цієї челяді служив у Силуна один хлопець, якого звали Карпом Дніпровським. Він прийшов сюди від берегів Дніпра. Подався в мандри ще десятирічним хлопчиком: шукати щастя, бо батько помер, а мати жила бідно, і мусив їй чимось допомогти. Служив Карпо рік, другий, п'ятий. Як і всі, косив траву, орав і сіяв пшеницю та жито, ячмінь і овес, збирав хліб. Не тільки за себе працював, а й іншим допомагав, бо жалів слабих.

Його полюбили всі слуги й служниці за чесність, працьовитість, справедливість. Карно ненавидів тих, хто панові дуже низько кланявся, до землі нагинався. Тяжко йому було дивитись, як Силун усе забирає, а народ голодує. Коли Карпові виповнилося двадцять літ, вирішив додому повертатися. Був певен, що за добру працю пан йому заплатить і він повернеться до матері не з порожніми руками. І тільки про це тепер і думав. Усе розмірковував, як з паном поговорити про розрахунок.

Одного разу вночі він вийшов надвір подихати свіжим повітрям. Проходив біля наймитських хатинок і раптом побачив якусь тінь. Упізнав Силуна. Той ішов подивитися, як худоба ночує, чи все в порядку. Карпо подумав, що саме час поговорити з паном. Коли Силун наблизився, Карпо закашляв, щоб привернути до себе увагу.

— Чому ти тут, Карпе? — озвався Силун, упізнавши хлопця. — Чи не дівча виглядаєш?

— Не дівча, — відповів Карпо, — а Вас, світлий пане. Хочу з Вами поговорити. Служив я Вам довго й чесно, та маю додому повертатися, аби матінку живою застати... Платню за службу хочу попросити.

Силун спочатку подумав, що слуга жартує, бо досі ніхто не наважувався проситися в нього піти геть. Та й платні ніхто не вимагав.

Але Карпо й не думав відступати:

— Я чесно служив, світлий пане. І моя робота, думаю, щось коштує.

— Нікуди не підеш! — розізлився пан. — То вже я знаю, коли й куди мої слуги повинні ходити.

— Я піду, пане, — стояв на своєму Карпо. — Лише ще раз Вам мушу сказати, що я повинен одержати за свою роботу гроші.

Це вже була нечувана зухвалість, якої пан простити не міг.

— Туди, під землю, тебе відпущу! — розлютився він, показуючи пальцем униз і приступаючи до парубка. — Там буде твоя платня.

Та хлопець не відступав ані на крок.

— За мою роботу, пане, прийдеться платити, — ще раз нагадав, ніби й не чув панської погрози.

Ця відповідь ще більше розізлила Силуна: закипів так, що аж очі кров'ю налились, а з рота вогонь пішов. Схопив він Карпа своїми дужими руками, підняв і вдарив об землю. Ударив так, що аж яма зробилася. Але слугі нічого не сталося, підвівся на ноги й відчув у собі непереможну силу, то, мабуть, земля подарувала її йому за те, що чесно працював на ній. Схопив Карпо Силуна, ударив ним об землю, далі — ще раз і ще раз. Не витримала матінка-земля тих ударів, розкололася.

І опинився Силун у підземній печері, у яку хотів загнати непокірного слугу. Даремно він намагався вибратися на поверхню: земля зімкнулася, і не можна було знайти жодної щілинки. Тоді вдався Силун до власної сили. Ударив ногою об земну кору — вона вигнулася та не відкрилася, ударив другою — вигнулася ще більше, але не відкрилася. Спробував головою пробити землю, плечима витиснути — марно, кулаками гатив — теж не допомогло. Але від його ударів на землі прерівній виникли гори.

І чим дужче бив Силун-велетень, тим вищі гори здіймалися навколо. А найдужче бив там, де Гуцульщина, і там з'явилися найвищі гори.

Уранці, коли прокинулися наймити й побачили, що трапилося, дуже здивувалися. Навколо — гори, а там, де був палац, нічого не залишилося, усе провалилося в прірву. Чудувалися люди, а потім зібралися на велику раду: як далі бути, як жити. Вирішили в цьому краї залишитися. Озеро назвали Синевирським, бо було сине-синє, як небо. А горам на честь Карпа дали назву Карпати.

Люди зажили по-новому. Одні залишилися на рівнині, інші подалися в гори. Орали, сіяли, хліб вирощували, худобу доглядали. Навчилися дерева рубати, хати будувати.

Кажуть, що Силун і дотепер не затих під землею, пробує вирватися, але даремно,

бо постарів, і гори більше не ростуть від його ударів. Та вже не вирватись йому на поверхню ніколи!

Давним-давно вважали, що наш край — частина раю. Але на землі почав танути льодовик, наступило потепління. Вода затоплювала долини. Народ нашого краю почав молитися й просити Бога, аби змиловився над затопленою карпатською землею й дав можливість вижити природі. Бог змиловився: небесні сили схопили землю й підняли її з води разом з усім, що росло на ній. Так утворилися Карпатські гори, а край з низинного став гірським.

* Груночок — невеликий пагорб.